

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.049
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної
діяльності Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Лещук Галини Василівни

на дисертаційне дослідження **Туровської Ірини Олександрівни**
на тему:

«Формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних
коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін»,
представлене на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
01 «Освіта/Педагогіка» зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дослідження. Високий рівень володіння професійним мовленням у сучасному світі є обов'язковою умовою професійної компетентності кожного фахівця. Мовленнєво-професійна компетентність розглядається як багатофакторне утворення, що не лише уможливило успішне здійснення фахівцем професійної діяльності, але й є умовою для подальшого його розвитку та самореалізації. Зміна підходів до розуміння професійної компетентності сучасного фахівця акцентує у проблемному полі наукових досліджень питання пошуку ефективного інструментарію формування окремих компонентів професійної компетентності, зокрема, професійно-мовленнєвої. Зважаючи на це, тема представленої дисертації є дуже своєчасною, оскільки професійно-мовленнєва компетентність є безумовно однією із визначальних компонентів у структурі професійної компетентності фахівця медичного профілю, професійна діяльність якого є соціономічною та комунікативно насиченою. Вважаємо, що саме професійно-мовленнєва компетентність є наріжною компонентою у професійному портреті майбутнього медика як професіонала фахово та соціально зрілого. Також актуальність рецензованого дисертаційного дослідження увиразнюють визначені дисертанткою суперечності між: підвищеними вимогами з боку суспільства до якості фахової підготовки фахівців у галузі медицини і рівнем готовності випускників закладів

передвищої освіти до майбутньої професійної діяльності; уніфікованістю й стандартизацією гуманітарної підготовки студентів медичних коледжів та потребою впровадження індивідуально-творчого характеру під час вивчення гуманітарних дисциплін; орієнтацією на нові моделі освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти щодо комунікативної компетентності та переважанням традиційного змісту, форм і методів формування такої компетентності у фахових молодших бакалаврів спеціальності 223 Медсестринство; високими потенційними можливостями гуманітарних дисциплін у формуванні професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців медичної галузі та недостатньою адаптацією змісту й методів освоєння даного циклу у закладах фахової передвищої освіти медичного профілю для досягнення цієї мети.

Вагомість дисертаційного дослідження підсилена й тим, що воно виконане відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (державний реєстраційний номер 0123U104172). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 4 від 23.11.2021 р.).

Зважаючи на усе вище зазначене, можемо стверджувати, що вибір дисертанткою теми наукового дослідження є цілком виправданим, а актуальність роботи не викликає сумніву, оскільки відповідає суспільному та науковому запиту на дослідження такого штибу.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертанткою уперше визначено сутність та змістову характеристику понять «професійно-мовленнєва компетентність студента-медика», «формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів»; розроблено модель формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін; визначено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійно-

мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін (використання активних форм і методів навчання, що формують систему знань про професійне спілкування, комунікативну діяльність, професійно-мовленнєву компетентність; застосування педагогічного моніторингу та самомоніторингу для отримання об'єктивної інформації про результативність здійснюваного процесу та його оперативну корекцію; створення емоційно-сприятливої атмосфери на заняттях з гуманітарних дисциплін), що забезпечують ефективність розробленої моделі; запропоновано змістово-процесуальне забезпечення процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін; конкретизовано компоненти (мотиваційний, когнітивно-практичний, емотивний), які відображають якість процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін за трьома рівнями (високий, середній та низький); удосконалено зміст, форми, методи організації та навчально-методичне забезпечення процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін; уточнено сутність наукових дефініцій «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутніх фахівців галузі знань 22 Охорона здоров'я», «професійна компетентність фахівця медичної сфери», «креативність», «організаційно-педагогічні умови», «моніторинг», «педагогічний моніторинг», інтерактивність.

Подальшого розвитку набули положення про особливості формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін «Української мови» та «Української мови (за професійним спрямуванням)».

Достовірність одержаних результатів. Можемо констатувати, що достовірність результатів дисертаційного дослідження Ірини Олександрівни Туровської досягнута завдяки правильно підібраним методологічним підходам, належному використанню теоретичного й емпіричного матеріалу, об'єктивності та докладності його аналізу.

Практичне значення дослідження полягає в підборі здобувачкою практичного інструментарію для діагностики професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін; розробці авторського тренінгу «Професійна комунікація. Комфортне спілкування». З метою вдосконалення практичної діяльності у площині формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх медиків авторкою підготовлені навчально-методичні рекомендації «Методичні та практичні основи формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів: практичний poradnik». Окрім цього, результати дослідження можуть бути використані у фаховій передвищій, професійній і післядипломній підготовці фахівців медичної галузі для розробки програм практичної підготовки студентів медичних коледжів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Обґрунтованою та логічною є структура дисертації Ірини Олександрівни Туровської, що презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних (269 найменувань, з них 31 іноземною мовою), змістовними додатками (13 додатків на 127 сторінках), що відповідає вимогам щодо дисертаційних досліджень цього рівня. Загальний обсяг дисертації – 372 сторінок, з яких 218 сторінок – основна частина. Дисертація також містить 33 таблиці та 11 рисунків.

Дисертація написана державною мовою та оформлена у вигляді рукопису. Мета дисертаційного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні моделі та організаційно-педагогічних умов формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін та експериментальній перевірці ефективності їхнього застосування.

У *вступі* здобувачка обґрунтувала актуальність роботи, визначила мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрила наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подала відомості про апробацію результатів дисертації та їх впровадження.

У першому розділі «Професійно-мовленнєва компетентність студентів медичних коледжів як науково-педагогічна проблема» на основі аналізу наукових джерел, нормативно-правових документів і практичного досвіду здобувачка здійснила дефінітивний аналіз компетентнісного підходу у професійній підготовці студентів медичних коледжів, проаналізувала нормативне забезпечення процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, дослідила поняття, структуру і зміст професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів.

У другому розділі «Практичні аспекти процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» обґрунтовані та реалізовані організаційно-педагогічні умови формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, авторкою розроблена модель формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, проаналізоване змістово-процесуальне забезпечення процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Третій розділ «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов і моделі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» присвячений діагностиці стану сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, висвітленню питань організації та методики проведення експериментального дослідження щодо реалізації організаційно-педагогічних умов і моделі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, аналізу результатів експериментального дослідження.

Завершують роботу *висновки*, які є відображенням основних результатів дисертаційного дослідження. Висновки є чітко сформульованими, логічно побудованими і повністю відповідають завданням дослідження.

Унаочнюють та доповнюють дисертаційне дослідження змістовні *додатки*, які включають програму авторського тренінгу «Професійна комунікація. Комфортне спілкування», робочі програми дисциплін гуманітарного циклу, методики для діагностування когнітивно-практичного компоненту сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін тощо.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Основні положення та результати дисертації Туровської Ірини Олександрівни ґрунтовно висвітлено в 15 публікаціях (11 – одноосібні), з них – 4 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному збірнику публікацій, 1 – навчально-методичний посібник, 9 статей у збірниках матеріалів конференцій. Внесок авторки у публікації, підготовані в співавторстві, чітко визначений та обґрунтований. Таким чином, вимоги щодо кількості та якості публікацій дисертанткою виконані.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертаційного дослідження текстових запозичень та порушень академічної доброчесності не виявлено. Усі результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані авторкою самостійно.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. На с. 52 авторка оперує терміном «військовий стан», очевидно, маючи на увазі «воєнний стан».

2. У тексті дисертації (с. 53) здобувачка зазначає, що організаційна структура освітнього процесу майбутніх фахівців спеціальності 223 Медсестринство складається з п'яти основних етапів (обстеження пацієнта; з'ясування проблем пацієнта; планування сестринської допомоги; здійснення

плану сестринських втручань; оцінка ефективності сестринського процесу), і саме перший етап – обстеження пацієнта – пов'язаний із професійно-мовленнєвою компетентністю студента-медика. На нашу думку, професійно-мовленнєва компетентність фахівця медичного профілю не обмежується лише цим етапом, а реалізується і на інших етапах, що було б доцільно простежити й обґрунтувати.

3. На с. 25 дисертантка веде мову про нові моделі освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти власне щодо комунікативної компетентності, не уточнюючи їх, що було б доречно зробити.

4. У дослідженні зацентрована увага на формуванні професійно-мовленнєвої компетентності студента-медика в контексті професійної взаємодії насамперед фахівця та пацієнта. Робота б виграла, якби дисертантка виокремила й особливості формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичного коледжу в площині «фахівець-фахівець».

5. З метою з'ясування сучасного стану формування професійно-мовленнєвої компетентності здобувачів фахової передвищої освіти дисертанткою проаналізовані освітні програми підготовки студентів спеціальностей 221 Стоматологія, 223 Медсестринство, 226 Фармація, промислова фармація. Однак надалі здобувачка обмежується дослідженням процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності лише у майбутніх фахівців спеціальності 223 Медсестринство. Чи свідчить це про уніфікованість підходу до формування професійно-мовленнєвої компетентності усіх здобувачів освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я»?

Хочемо зазначити, що висловлені зауваження та побажання не применшують наукової цінності здійсненого дослідження, матеріали якого засвідчують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість одержаних результатів, дослідницьку зрілість авторки. У цілому дисертаційна робота Туровської Ірини Олександрівни за змістом та формою є завершеним самостійним дослідженням.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертаційна робота відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України

№ 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), і «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р.), а її авторка, Туровська Ірина Олександрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Галина ЛЕЩУК

